

EGIPČANSKA KNJIŽEVNOST

Zgodovina Egipta se je začela leta 3000 pred našim štetjem, ko se zgornji in spodnji egipt združita pod vodstvom kraljev Nemes in Aha v tinitsko dinastijo. Egipčanom so vladali faraoni. V 26. stoletju je doživel Egipt popolen razcvet, to je bilo v 3. dinastiji. Kasneje se je na prestolu zamenjalo veliko slavnih vladarjev. Najbolj znana sta Tutankamon in Ramzes. Pisava Egipčanov so bili hieroglifi, ki so jih razvili okoli 3000 pred našim štetjem. V tem obdobju so se razvili tudi umetnost, egipčanski nazori in slogi.

Pojem egipčanske književnosti označuje napisano slovstvo nastalo na območju Egipta od leta 3000 do 332 pred našim štetjem, ko je v Egipt vdrl Aleksander Veliki. Zaradi mnogih stoletji muslimanske civilizacije so dela postala dostopna šele potem, ko je leta 1822 francoski arheolog razbral pisavo hieroglifov.

Egipčansko književnost delimo po dobah staro-egipčanske zgodovine na: književnost stare države med leti 3000 in 2000 pred našim štetjem, književnost srednje države med leti 1990-1780 pred našim štetjem, književnost nove države med leti 1550 in 1150 pred našim štetjem ter književnost pozne dobe. Največji razcvet je egipčanska književnost doživela v vmesni dobi med staro in novo državo.

V poeziji so se pojavile različne zvrsti: delavna pesem, ljubezenska pesem, didaktična (poučna) pesem, himna in druge.

V egiptovski pesniški zapuščini prevladujejo himne, posvečene reki Nil in božanskim vladarjem faraonom. Za himne je značilen čustveno vzvišen in svečan ton, ki temelji na ponavljanju posameznih verzov ali veznih sklopov, refrenu, besednjih igratih, tradiciji, nizanju enakih samoglasnikov in podobem. Posebnosti sloga in zgradbe so imele verjetno magičen ali obreden pomen. V mitih in himnah so pogosti opisi potovanja v onstranstvo ter prošnje in nasveti za posmrtno življenje, zato ni nič nenavadnega, da so večino besedil odkrili v kraljevskih grobnicah in piramidah. Izmed knjig himen je pomembna

predvsem Himna mrtvih. Ohranile so se tudi številne ljubezenske in delavne pesmi, ki se navezujejo na konkretno življenjsko izkušnjo. Vse so iz časa nove države in so napisane v novoegiptovskem jeziku. Razporeditev v njih je raznolika. Ohranjenih je približno 60 ljubezenskih pesmi, več zvitkov takšnih besedil pa hranijo v Londonu in Kairu. Najbolj znan med ohranjenimi zvitki je papirus Chesterja Betrija, ki je poimenovan po posebni zbirki iz Dublina. Na njem je poleg drugih besedil ohranjenih sedem ljubezenskih pesmi s skupnim naslovom Začetek besede velike razveseljevalke srca. Takšna zvrst je nastajala najbrž v višjih slojih.

V starem Egiptu so poleg besedil umetne književnosti, ki so jo zapisovali pisarji na dvorih in v svetiščih, nastajale pesmi, ki so se ohranile ustno med nižjimi sloji. Prav zaradi ustnega izročila so se take pesmi poredkoma ohranile. Mednje spada pesem nosačev žita, ki je vsebinsko preprosta, v njej pa lahko že najdemo pesniška sredstva, kot so pretiravanje metafore in nasprotja, zaznamo pa tudi monoton ritem. Pesmi so peli v skupinah.

V prozi so se uveljavile različne zvrsti: refleksivna (poglabljanje vase, razmišljanje), praktična in didaktična (poučna). Egipčani so pisali zgodbe z napol mitično snovjo, ki so bile blizu pripovedništvu. Najbolj razširjeno delo pa so bile knjige mrtvih. To so bila verska dela na papirusu, ki so jih dali skupaj z mumijo v grob, vsebujejo pa zakletve ter druge zgodbe. Motivno pomembnejše od knjig mrtvih pa so bajke in pravljice, pripovedke, novele in pustolovske zgodbe. Modrostna književnost Egipta je poznala različne knjižne oblike: te so bile poučne zgodbe, nasveti, prerokbe in svarila.

Pri Slovencih je postala egipčanska književnost znana šele leta 1900. O njej sta pisala Aškerc in Vodnik.

Literatura:

Konte, Breda: Kronika človeštva. Ljubljana, Mladinska knjiga, 1997

Kos, Janko: Pregled svetovne književnosti. Ljubljana, DZS, 1991

